

KISGRAFIKA

42. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a "Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület".

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán (főszerkesztő), dr. Soós Imre.

Grafikai szerkesztő: Vincze László

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

Kass János rézkarca, C3

T A R T A L O M

Parafrázis. Vén Zoltán kiállításai Szegeden és Kispesten (Wehner Tibor)

Equus et mundus. König Róbert tárlata a Várban (Király Zoltán)

Külső és belső táj. Bácskai Bertalan és Bereznai Péter grafikái a Békési Galériában
(Szakolczay Lajos)

Berei Soó Rezső emlékezete (Gábor Dénes)

Tájékoztató a XXX Nemzetközi Exlibris Kongresszusról

Beszámoló a KBK Intéző Bizottsága üléséről (Palásthy Lajos)

SZEMLE - HÍREK - KÖNYVESPOLC

2003/4

VÉN ZOLTÁN KIÁLLÍTÁSAI SZEGEDEN ÉS BUDAPESTEN

Vén Zoltán rézmetszete, C2

A magyar grafika jelenkori összképét vizsgálva több megközelítési lehetőség is kínálkozik: mérlegelhetjük a tartalmi, a jelentés és a kifejezés-aspektusokat, analizálhatjuk a stilisztikai jellemzőket az uralkodó és a visszaszoruló áramlatok tükrében, és szemügyre vehetjük a technikai megoldások mind parttalanabbá váló áradását. Bármely megközelítésmódot alkalmazzuk, rendkívül összetett, bonyolult és izgalmas művészeti jelenség-együttessel szembesülünk. A jelenkori magyar grafika – a látványos előretöréssel hódító termésművészeti ágazat, a tárgyformáló művészet és a mindig valamilyen friss kezdeményezéssel fellépő festészet mögött kissé háttérbe szorítottan – az ábrázolás-megjelenítés és az elvonatkoztatások szféráját egyként elmélyülten kutatja. Ha az évtizedek óta hiányzó átfogó kortárs magyar grafikai tárlat hiányát valamiképpen ellenpontozandó fellapozzuk a közelmúlt éveinek miszkolci sokszorosító grafika, a salgótarjáni egyedi rajz, és

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Vén Zoltán grafikusművész újabb alkotásait a közelmúltban két kiállításon is láthatta a közönség.

2003. október 21-én Szegeden, a híres Kárász utcában, a Képcsarnok Kft. Gulácsy Galériájában nyitotta meg tárlatát **dr. Mezei Ottó**. Erre az ünnepi alkalomra „kiküldött tudósítónk” Szeged helyett egy kórház kardiológiai osztályán tartózkodott abban az időpontban, így a tudósítás sajnálatunkra elmaradt.

December 5-én Budapesten, a Kispesti Vigadó Galériájában **PARAFRÁZIS** címmel újabb kiállítása. A KBK tagságának tekintélyes csoportja vett részt a vernizsszázson, melynek élményszerűségét fokozta **Wehner Tibor** művészettörténész alább közölt, enciklopédikus tömörségű megnyitóbeszéde, valamint hogy a kiállítást megjelenésével megtisztelte **Körmendi Ferenc**, a Főváros Kulturális Bizottságának elnöke.

(Első képünk a meghívón szereplő rézmetszetet mutatja. A grafika Lipcse nevezetes pincevendéglőjére utal, amelyet gyakran keresett fel a fiatal Goethe is. Feltehetően e hely hagyományai is inspirálták őt a Faust megírására. Szerk.-)

PARAFRÁZIS

a szekszárdi színesnyomat-kiállításainak katalógusait, akkor azt regisztrálhatjuk, hogy a klasszikus rajzok, a grafikai tradícióhoz kötődő, és a megújító, a hagyományokkal radikálisan leszámoló művek is jelen vannak. Illetve azt állapíthatjuk meg, hogy a Supka Magdolna művészettörténész meghatározásával a „fekete-fehérben gondolkodó vonal művészeteként a valami-mondás, a rajzi beszéd intellektuális magatartását” vállaló művek Vén Zoltán munkálkodása eredményeként is még jelen vannak. Mert a Művek megvalósulásának mikéntjét szemlélve pontosan konkretizálható, hogy a tiszta, a klasszikus grafikai technikai eljárásokat alkalmazó alkotások mellett túlnyomórészt a vegyes technikák, illetve a legújabb képátviteli metódusok, a számítógépes és nyomtatógépek és mechanizmusok közbeiktatásával készült lapok szerepelnek a kiállításokon. Azok a művek, amelyek a kézművesség és a személyesség varázsát egyáltalán nem, vagy csak lefojtottan, tompítottan sugározhatják.

Ebben az újító aspirációkkal dúsan áthatott, gyors változásokkal terhes korszakban, és e korszak művészeti jelenségvilágában nem nehéz megjelölnünk Vén Zoltán grafikusművész törekvéseinek és alkotásainak viszonylag pontos helyét: kompozíciói a természetelvű megjelenítés, a hagyományos leképezés művészi módszeréhez kapcsolható olyan művek, amelyek a klasszikus képalkotó hagyományhoz való erős kötődést tanúsítják. És ezt nemcsak a Vén-kompozíciók formai és technikai vonatkozásai, hanem a művészi szemlélet, a művek szellemisége is igazolja. Vén Zoltán a ma már egyre ritkábban megjelenő, aprólékos kidolgozást, műgondot, kitartó munkát követelő, és a hibákat, a módosításokat nem tűrő litográfiákat és rézmetszete-ket készít. Ez a hosszadalmas, a művet lassan készre érlelő alkotófolyamat, ez a művesség immár három és fél évtizede kíséri munkásságát. A napjainkban már a

hatvanadik életévén túl munkálkodó grafikus alkotásait, a nyolcvanas-kilencvenes években rendezett önálló és csoportos kiállításokról ismerhetjük, amelyeken önálló lapjait és az általában megrendelésre készített ex libriseit, könyvjegy-grafikáit mutatta be. Most az elmúlt négy-öt év terméséből válogatva azokat a lapjait vonultatja fel a tíz esztendeje itt, Kispesten élő és dolgozó művész, amelyek az általa tendenciózusan választott és megjelölt Parafrázis gyűjtőcím tartalmi formai kritériumainak megfeleltek.

Mezei Ottó művészettörténész az egyik, Vén Zoltán művészetét elemző eszmefuttatásában szögezte le, hogy ez a grafikus „Rákérdez a kulturális múltra és jelenre, felfedezi a jelenségek színét és fonákját sokszor ugyanazon alkotásban. Parafrézálja kulturális életünk kész tárgyait, a szakralist profanizálja, a profánt szakrálissá emeli.” A parafrázis kifejezés körülírást, valamilyen mű tartalmának saját előadásban történő interpretációját, szabad fordítást, átköltést, valamint idegen szerző művéből vett téma szabad feldolgozását, átírását jelenti. Ez a művészettörténetben oly gyakran feltűnő műalakítási gyakorlat amelynek megfelelőit a képzőművészet mellett fellelhetjük a zeneművészetben, az irodalomban is korokat és jelenségeket, jelenségeket és eszmeköröket, életműveket kapcsol össze könnyedén, és nagyvonalúan időhatárokat mos el. A hangsúly valami ismert, általában valami emblematicussá emelkedett megidézésén, de nem a másolásán,

Vén Zoltán rézmetszete, C2

egyszerű átvételén, hanem az újraelakított megjelenítésen van: a dolgok, a személyek, a történetek, a jelenségek és az általuk hordozott gondolatok kissé átalakulnak, új összefüggésekbe helyeződnek, és ezzel az eredeti szituáció, konvenció felborul, az eredetileg megtestesített tartalom átalakul, gyakran az ellentébe fordul. A jól ismert új ismeretlenségbe vált. A művész széles érdeklődési körére és kitekintésére jellemző, hogy képi példatárát a történelemből, a mitológiából, a bibliából és a művészettörténetből meríti: szentek és mitológiai hősök, történelmi korokat idéző személyiségek és művészelődök remekműveinek szereplői kelnek új és új életre, teremtenek meglepő kapcsolatokat, kerülnek hihetetlennek tűnő szituációkba. A művész gyakran kiemelten idéz meg egy-egy alakot, máskor meg számos apró részlet összeillesztésével, már-már zsúfolt kompozícióba rendezésével rajzolja meg tartalmi-formai utalásokban bővelkedő képlátomását, amelynek gondolati vezérlő elvét erőteljesen színezi a játékoság, a szarkasztikus humor, az ironia és az alkotó abszurdításokhoz való vonzódása. Így alakulhat különös látomássá Dürer Utolsó vacsora megjelenítése, így kaphat erotikus felhangokat Bernini Szent Teréz látomása című szoborművének megidézése, így mosódhat össze görög vázáképek megidézettje és az 1919-es magyar tanácsköztársaság kalapácsos alakja, ezért ülhet egy furcsa kerékpárra a két mitológiai hős, Dávid és Judit (a kormányra akasztott szatyorban az ominózus fejjel), ezért suhanhat el az anyagi üdvözlét a benzinmotor fölött, és ezért jelenhet meg káposztafejjel a művész kedvelt művészetkritikusa, s ezért fedezheti fel egy lapon a szemlélő a pompeii freskók és a görög szobrok világát, ezért szembesülhet Signorelli és Magritte újraértelmezett művészetével.

Színek csak ritkán jelennek meg ezeken a Parafrázis-műveken is, a fekete és a fehér kontrasztja az uralkodó. A lágyabb, a folthatásra komponált litográfia és a szálkásabb, részletezőbb kidolgozású rézmetszetek uralkodó, éltető eleme a vonal, amelynek körvonalaként való és részlethangsúlyozó, árnyékoló és kiemelő szerepű alkalmazása is azt bizonyítja, hogy az alkotó, Vén Zoltán eszközeit, technikáját mesterien alkalmazza. Varázslatos erővel kifejező vonalai a műltra visszatekintő, ám mégis a jelenben szintetizálódó szellemes képi összegzéseit engedelmesen és leleményesen szolgálják.

Vén Zoltán rézmetszete, C2

EQUUS ET MUNDUS

König Róbert tárlata a Vincze Galériában

König Róbert grafikája, vegyes technika

A Budai Várban a Mátyás templom mögött, a Halászbástya-toronyban levezető lépcsősor alján a Szent Mihály Kápolnában lévő galéria adott helyet 2003. szeptemberében **König Róbert** újabb grafikai kiállításának.

Aki ismeri vagy figyelemmel kíséri a művész munkásságát, annak már természetes, hogy König Róbert a lovak szerelmese, a lóábrázolás legnagyobb hazai mestere, maga is lótulajdonos, a lovas sportok művelője. Nem csoda tehát, hogy egész eddigi életművében igen jelentős helyet foglal el a lovakat ábrázoló alkotások egész sora, a tenyéryei ex libristól a méterszer méteres, sőt olykor több méter nagyságú képekig, bár művészi témavilága rendkívül gazdag és sokrétű. Technikai kivitelezésük szintén igen gazdag és változatos, van köztük ceruza- és tusrajz, linó- és fametszet, rézkarc, litográfia, akvarell, pasztell- és olajkép, illetve vegyesen alkalmazott technikák is. Ismeri a ló anatómiáját, tudja, érti és ábrázolni képes a lovak minden mozdulatát, izmaik játékát, mozgásuk minden rezdülését. Ez év januárjában éppen ebből a témából készített doktori disszertációjával szerezte meg a **Szabad művészetek doktora** címet. **ORGANIKUS DINAMIKA** című értekezésének egyik fejezete volt „A mozgások és az azokat előidéző erők kapcsolata az állatábrázolásban.” Ekkor, a Képzőművészeti Egyetemen kiállított grafikák mellett, két A/3-as méretű vázlatkönyvet is bemutatott, amelyek közül az egyikben mozgástanulmányok sorakoztak.

Ezúttal a Vincze Galériában a művész újabb grafikai sorozatot mutatott be. Lovakat ábrázoló művei közül a

grafikákat eddig zömmel fekete-fehér (tusrajz, fa- vagy linómetszet) technikával készítette, most azonban az új sorozat valamennyi darabja színes, vegyes technikával készült. Mellettük néhány régebbi munkája egészítette ki a tárlatot, s mindezt keretbe foglalta a történelemből ismert négy „klasszikus” ló: Kürallos, Harpagos, Phlogos és Xanthos nagyméretű, színes ábrázolása.

Az **Equus et mundus** (Ló és világ) című kiállítás ismét meggyőzte nézőit, hogy nincs kimerített téma, ha a művészi feldolgozás magas szintű alkotásokat, káprázatosan szép, igazi képzőművészeti remekműveket teremt. A pompás tárlatot a nagy számban megjelent látogatóknak hozzáértő, közvetlen szavakkal **Kőbán Rita** olimpiai bajnokunk ajánlotta figyelmébe. Emelte a megnyitó ünnepélyességét **Straub Tamás** gitárművész zenei közreműködése, valamint **Lelkes Mária** belsőépítész kiváló rendezése.

Az est második részeként újabb élményt jelentett a jelenlévőknek König Róbert **HYPPOKRENE** című grafikai mappájának bemutatása. A Vincze-műhely készítette el az új színes grafikai sorozat művészeti albumát, amelyet a helyszínen is meg lehetett vásárolni. Ennek bevezetőjében olvashatjuk az alábbi ajánló ismertetést: „A művészeti album König Róbert alkotása, amely sokszorosításban, kézzel merített papírra készült a Vincze László és Fiai Papírmerítő Műhelyben Szentendrén, 2003 szeptemberében, összesen 100, egyenként számozott példányban, tintasugaras nyomtatással.” A reprezentatív kiadvány méltó darabja a számos művészeti albumnak és grafikai mappának, amely eddig a műhelyben napvilágot látott, és méltán szerzett számára komoly elismerést, sőt nyugodtan mondhatjuk, hogy világsikert.

Király Zoltán

König Róbert rézkarca, C3

KÜLSŐ ÉS BELSŐ TÁJ

Bácskai Bertalan és Bereznai Péter grafikái a Békési Galériában

Bácskai Bertalan: *Túrkevei anziksz IV.*, X3

Megszokottá kellene válnia (de sajnós nem az), hogy vidéken is rendezhetnek izgalmas kiállításokat. Márpedig a békési Jantyik Mátyás Múzeum galériájában látható, **Bácskai Bertalan és Bereznai Péter** jobbára fekete-fehér grafikáit fölvonultató tárlat több szempontból is érdekes. Először is, mert rokon lelkek találkoztak. A felületes szemlélő ingathatja a fejét, és – ha mástól nem, magától – megkérdezheti: mi a közös Bácskai és Bereznai grafikáiban? S valamennyire, hiszen nem ázott ő mélyre, igaza is van.

Első látásra a Kunság paraszti világának rekvizitumai csak jelegyüttesek (a szenvedő földet és annak embereit híven jellemző *névjegyek*) formájában jelennek meg Bácskai linóleummetszetein. S ez a leltárszerű, a grafikai toposzokban egy-egy jól ismert tárgy (asztal, kocsi, kerék, szék, tűzhely, madárijesztő, stb.) szinte bélyegnyi nyomatát hordozó világ valóban alig köthető Bereznai kultikus, a *mitológia csöndjét* csaknem vallásként megélő (és föl is mutató!) rajzaihoz.

Bár a papírra nyomott festék és a jól megalapozott vászonra ceruzával – puha és kemény írónnal – föl vitt sűrű grafitrács, legalábbis külsőre, igencsak eltérő képet mutat, egy sajátos, a napi tárgyi világon fölül emelkedő *értékszemelet* mégis összeköti őket. Amely a két alkotó rokon világszemeletéből fakad. S a békési tárlat legnagyobb izgalmát az adja, hogy a két különálló egyéni arculatukat tekintve jól leírható karakter miként válik ugyanannak az értéknek hangsúlyos megjelenítőjévé. Magyarán: ebben a jegyben hogyan találkoznak. Hiszen a külső tájat egyre inkább belső élményként – *lélekvalóságként* – a kódexíró alázatosságával papírra vető Bácskai éppen oda jut, ahová Bereznai metafizikus Nap-himnuszai: a láthatón túli valóság ünnepehez, misztériumához.

Bácskai fejlődését – átváltozásait – tekintve, ez nem kis út. Kettejük közül ő a törekényebb, bizonytalanabb alkat. S az élet szorításait is ő érzi fokozottabban, mintha a vászon, a papír nem nyújtana valódi menedéket. Jó pár vargabetűt leírt – már húsz évvel ezelőtt is tehetségnek tartották – amíg eljutott valódi önmagához. Most nem az a kérdés, hogyha mindvégig festőecsetet vett volna a kezébe – a vászonra való önkifejezés-

hez is megvolt a tehetsége – meddig jutott volna. Sokkal inkább az, hogy grafikai jelképtárát már korábban miért nem formálta rendszerre.

Igaz, egy-egy régebbi lap már fölillantotta, hogy az alföldi síkság térképén csak szenvedéstömböket, – hegyeket – látó művész mennyire vonzódik e táj nincstelenséggel, szegénységgel, természeti katasztrófával megvert embereihez. De talán csak most tudatosult benne, hogy a paraszti lét értékeit megőrző motívumvilág – a linómetszetek jó részének a szerkezetét is meghatározó jelegyüttes – minő kiformált világkép megtestesítője. Egy kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy ezen az intenzív érzéstömböt új és új megvilágításba helyező képi valóságon minduntalan átüt Kohán György parasztmadonnáinak mosolya.

Bácskai Bertalan linói a lassan elvesző életformától való búcsút – rekviemje ezért megható – a legnagyobb méltósággal közvetítik. A humor alig érinti meg – ha igen, akkor annak keserűbb, szarkasztikusabb változata (*Hétköznapi I.*) – az élet és a táj keresztjén vergődő ember drámáját, szélmalomharcát, küszködését fogja sajátos vonalhalójába. Grafikáinak nagy részén az önállóan is megálló piktogramokból kialakított négyzet- és téglalaprács – hol vertikálisan, hol horizontálisan – közrefogja, bélyegnyomat-kazettaként kíséri (díszíti?) a fókuszba kerülő, absztrakt foltként vagy nonfiguratív vonalas ábraként megjelenített „témát” (*Magányos Berettyó, Leltár II.*). Természetesen a szimbólummá váló grafikai jel is állhat a középpontban, mint az Itthon című lapon a kapupánt (vas), a kalap, a létra és a kocsikerék, s olyan linómetszet is szerepel a kiállításon, melyen 6x4, vagyis huszonnégy négyzetbe foglalt motívum – oromdísz, ablak, vella, kerekeskút, temetői kereszt, kalap, madárijesztő, kerék, kerítés stb. – jelerács együttese csak megerősíti az *Úton* különleges voltát, ikonszerűségét.

A nagy fehér mezőben lebegő tárgyak kavargása, mert az alkotót nem köti méretarány, olyan – csaknem absztrakt jellegű – grafikát eredményez (*Leltár I.*) amelyen az illúziótlan valóságdarabok (a szemüveg egyik

Bácskai Bertalan: *Túrkevei anziksz V.*, X3

ablaka éppúgy, mint a dézsza vagy a sámli, netán a fűrészbak) ugyanannak az életérzésnek tükrözői, amely az absztraktabb jellegű linóleummetszeteken – például a lírai fogantatású – *Ecsegen* vagy a világos, szellős szerkezetű *Törött tojás*on – ugyancsak karakteres, töredettségében is egységes világképet involválnak. Ezek a 2003-ban készült (tudatosan ilyené, ilyen szerkezetűvé nyomott) linók a couleur locale-ra alapoznak, de a tőrkevei – *Malomzugi* – *hétköznápok*at: a föld embeérének megdicsőülését és magára ébredésében is fájdalmas kivonulását egyetemes létélménnyé emelik.

Bereznai Péter: *Naprajzok VI.*, ceruza, fapác

Bereznai Péter világa – fekete *Nap-lámpás*ainak fénye mint a földgolyót átvilágító szellem megnyilatkozása – sokkal bonyolultabb, mint Bácskaié. Ő a külső, a realitáshoz akarva-akaratlan kötődő toposzokat, jóllehet kozmosza organikus élményt sejtett, elengedi magától. Ami vonzza, az a földi törvénynek a lélekben utat készítő, a misztikusok által megélt Istennel való egyesülés vagy a vele kapcsolatos jelenség-halmaz.

Az ő *képirása* – az újabb képek esetében a festői módon megalapozott vásznat foltszerű grafikai ráccsá (fekete tömbbé) alakító *teremtő gesztus* – valaminő időtlenséget sugall. Ez a szvasztikával jellemzett, a Napkerék forgását örökérvényűvé tevő – Lükő Gábor szerint a *forgó körcsillagot* pályáján megtartó – szimbólum avval érintette meg leginkább Bereznait, hogy a kör mint forma sejtelmességébe Krisztus – legalábbis a keresztények szerinti – örökkévalósága is belefejt.

Persze Bereznai az ilyesfajta kultikus teremtésben, vonalai bármilyen lágyan, nemegyszer festői módon tapadnak is a vászonra (illetve a papírra), növekedést érzékel. A szimbólumokkal való egyesülésben önmaga kiterjesztését. (Majdnem azt mondtam, bűnös-büntelen lényének valamiféle megigazulását.) Pár évvel ezelőtt Kaposfüreden már láthattuk „vastagon” – széles deszkával – keretezett (fehér fedőfesték alól a fa barnája, sárgás erezte kivillan) *Napképek I-IV.* (1999) sorozatát és a *Naprajzok – Labirintus I. - IV.*-ből (1999) is jó párat. S a képek formavilágán és szerkezetén túl azt az illúziószerű anyagtalanságot – légiességet – ami a fenyőpác, diófpác stb. és a ceruza-arcok egymást fedő rétegeinek találkozásából-elegyből *megteremtődik*.

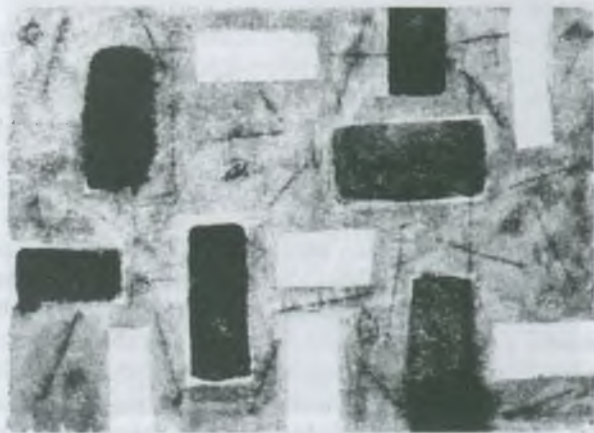
A békési tárlatnak, mint a legújabb képeket bevezető gesztusnak, ez a pár évvel ezelőtti két sorozat ugyancsak alapja. A *Nap-Hold totem* (1999) viszont a világos és sötét drámai csatájával a körön belül fönt az

éjszaka sötétjéből kiszakadó Hold, alul a barna diópáccal megérzékített, Nap szívta-cserzette föld (táj) – az elemek, s az egymást kiegészítő nemek, értékjavak örökös vibrálását-harcát jelképezi. A horizont mint egyetemes választóvonal az egységet nemcsak szétválasztja, ám a természetszerűen egymáshoz tartozó részeket össze is köti. Sőt azt a játékot – jóllehet mindez illúzió – ugyancsak megengedi, hogy ebben a *körforrásban* az alföldi tájat meghatározó, talán legfontosabb rekvizitumot, a gémeskutat is érzékelhessük. (Persze a legelvontabb szinten, hiszen Bereznai mostani világától fölöttébb idegen az ilyesfajta, tárgyhoz kötődő formai megnyilvánulás.)

Hogy gondolkodását – elementárisan – a mitológia, a szimbólumokban élő eszme határozza meg, az az *Ikrek lélek-vándorlása I-II.* (2001) című művéből is kitűnik. Az ikrek, mint tudjuk, az azonosságon belüli szembenállás, ellentét szimbóluma. De Bereznai érzékeltes, a szem bårsonyát is megborzongtató „tojás-játékát” nem csupán azért értékeljük, mert a két fekete tojást összekötő téglalapokban a szellem intellektuális nyújtózására tár kaput, míg a másik rajz a két ősegyiséget összekötő ellipszisekben a lélek harmóniáját szimbolizálja. Sokkal inkább azért érdekes az említett, két szárnyát egymásba fordító grafika, mert a teremtményszok egy csoportja szerint a tojás a világ keletkezésének a szimbóluma, sőt a vallásos szimbolikában a föltámadt Krisztust jelképezi. A *lélek-vándorlás* itt tehát magába-áramoltatás is szakrális titok őrzője.

A festőkéssel alapozott, némileg visszacsiszolt vászon igencsak érzékeltes alap, amely megnöveli a grafit matt fényét-bårsonyát. Bereznai grafikájának (*Fekete rajz I-III. – Négyzetcsonkítás* (2002-2003)) semmi köze Malevics szuprematista Fekete négyzetéhez, hiszen ő, korántsem monokróm „ikonja” úgy csorbíttatik ki, hogy ezzel a hiánnyal – az első grafikán jól érzékelhető a fehérrel való visszapótlás – nő a négyzet *festői* ereje. A művészet mint képtárgy (vagy kazetta jellegű, dobozba fogható káprázat) a *Fekete rajz – Megnyugvás nélkül I-II.* (2003) című rajz-objekten jelenik meg, a négyszögek egymáshoz való viszonyát – összeforraszthatóságát vagy szétválaszthatóságát – reprezentálva. Ebben az artistikus eldöntetlenségben és az elmosó (sugárzó) kontúrok érzéki villódzásában minden ott van, ami Bereznai misztikus *csöndpoetikáját* jellemzi: bravúros rajztudása éppúgy, mint *fekete Napjainak* szakralitással való telítettsége.

Szakolczay Lajos

Bereznai Péter: *Piramis akváriumában*, tus

BEREI SOÓ REZSŐ EMLÉKEZETE

Száz évvel ezelőtt, 1903-ban született Székelyudvarhelyen **Dr. Berei Soó Rezső**, a nemcsak hazánkban, hanem világszerte ismert és elismert tudós botanikus, a Magyar Tudományos Akadémia és sok más külföldi tudományos egyesület tagja. Nagyjelentőségű kutatómunkája és oktatói tevékenysége mellett igazi „homo ludens” is volt, sok nemes hobbjá között talán a legfontosabb és legismertebb, hogy szenvedélyesen gyűjtötte az ex libriseket és egyéb kisgrafikákat, s azokat módszeresen rendezte is. Születésének centenáriuma alkalmából az erdélyi magyar közéleti napilap, a **KRÓNICA** 2003. augusztus 9-10-én megjelent 181. számában **Gábor Dénes**, kolozsvári gyűjtőtársunk hosszú cikkben emlékezett meg a kiváló tudósról és gyűjtőről. Az alábbiakban ebből közlünk részleteket.

Várkonyi Károly fametszete, X2

„Ha időm engedte, hétvégeken ki-kimentem a kolozsvári ószerre, főleg régi könyvek után kutakodni. Itt bukkantam rá egyik alkalommal a Debrecenben negyedévenként megjelent *Magyar ex libris* című folyóirat II. évfolyamára (1936), amit persze azonnal megvásároltam, noha elég borsos árat szabott ki rá az eladó. De sose bántam meg – mindmáig szeretettel őrzöm –, mert hazatérve és belelapozva rögtön láttam, hogy számomra valóságos kincsesbányát rejtene a folyóirat lapjai. Onnan tudtam meg, hogy Debrecenben a két világháború között létezett az Ajtósi Dürer Céh nevű egyesület, a megvásárolt szakfolyóirat pedig alcímében lakonikus egyszerűséggel közli: *A művészi grafika és grafikat gyűjtés negyedévi folyóirata*, s kiemelten adja tudtunkra azt is, hogy: „Főmunkatárs: dr. **BEREI SOÓ REZSŐ**”. Őrá pedig bőségesen rendelkeztem ismeretekkel, hiszen legkedvesebb egyetemi professzorunk (akkor a kar dékánja is), Csűrös István igen magas piedesztálra helyezte előttünk a kétszeres Kossuth-díjas akadémikust, akinek irányítása mellett szerzett doktori címet 1944-ben, amikor is az úgynevezett „rövid magyar világ” idején Soó Rezső a Ferenc József Tudományegyetemen a növénytan katedra meghívott tanszékvezető professzora, valamint a Ko-

lozsvári Egyetemi Botanikus Kert és Múzeum igazgatója volt, sőt ott is lakott a Majális utcai intézetben. Nos, Csűrös tanár úr akkor Soó Rezső *Filogenetikai növényrendszertan* című rendkívül értékes, több kiadást is megért egyetemi tankönyve alapján adta elő nekünk, az akkor II. éves hallgatóknak 1954-55-ben a sciencia amabilis epitheton ornansszal (is) jelölt – valóban – kedvenc tantárgyunkat...

A 60-as évek elején ért oda az idő, hogy úgy éreztem, elkezdhetném komolyan gyűjteni az ex libriseket. Öreg nyomdász barátom, Krizsó Kálmán, akivel még egyetemi hallgató koromban, az úgynevezett jegyzetszorosító kollektívában való együttműködés révén kerültem közelebbi kapcsolatba, megajándékozott *Könyv és könyvjegy* című, 1945-ben nyomtatott, 12 tekintélyes kolozsvári „könyves ember” (Demeter János, Gál Kálmán, Horváth István, Jordáky Lajos, Lakatos István, Nagy István stb.) nevére készült ex libriseket tartalmazó kis albumával, jó néhány példányt adott át, megjegyezve, hogy ha esetleg majd kedvet kapok a kisgrafikák gyűjtésére, nyugodtan felhasználhatom csereanyag gyanánt. És még kipótolta mintegy félszáz darab saját könyvjegyével, melyet kitűnő rajz-tehetséggel is megáldott nyomdászkollegája, a nagyváradi illetőségű Ványai Imre készített számára. Korosztályomhoz tartozó ifjú, tehetséges grafikus-barátaim (Deák Ferenc, ifj. Cseh Gusztáv, Árkossy István, a Vajdaságból Andruskó Károly, majd Bardócz Lajos, Kazinczy Gábor, Feszt László) amikor megtudták, hogy miben töröm a fejem, szívesen készítettek egy-egy könyvjegyet, olyanokat, amivel nem vallottunk szegényt a nagyon színvonalas mezőnyben sem. No, de hogyan kezdjem el? Rövid hezitálás után, vettem egy mély lélegzetet és bekopogtam Berei Soó Rezső professzorhoz egy tanácskérő levéllel: hogyan is induljak el? Hivatkoztam persze Csűrös István tanár úrra is, meg arra, hogy „adoptált szülővárosom” nekem is Székelyudvarhely, (II. elemitől érettségiig ott éltem) és a *Keresztény Magyar Közéleti Almanach* III. kötetéből tudtam, hogy ő is ott látta meg a napvilágot 1903. augusztus 1-jén. Nos, postafordultával szívélyes hangú levélben válaszolt, megköszönve az általam küldött 5 db. ex librist. Örömmel üdvözölte szándékomat, de azt is jelezte, hogy már felhagyott az aktív gyűjtéssel (ennek ellenére 15 igen szép fametszetű lapot mellékel leveléhez, ezek ma is féltve őrzött kincseim). Tájékoztatott arról, hogy Budapesten 1959 óta működik a K.B.K. (Kisgrafika Barátok Köre), évharmadonként megjelenő *Értesítő*t is kiadnak. Azt ajánlotta, hogy további útbaigazításért forduljak a Kör titkárához, *Réthy István*hoz. Mi sem természetesebb, mint hogy rögvést írtam a megadott címre. Kapcsolatfelvételünk hamarosan barátsággá nemesedett. Nemsokára talál-

koztunk a magyar fővárosban, beléptem a K.B.K-ba, elláttak jó cseretársak címeivel.

Kiállításokat is rendezünk időnként. Amikor például 2000 nyarán Budapesten a Szentháromság tér 6 sz. alatti épületben a Magyar Kultúra Alapítvány székhelyén egy szép napfényes nyári délután *Magyar exlibris itthon és a nagyvilágban* címmel dr. Miklóssy-Váry Vilmos botanikus kutatóval közösen rendezett tárlatot nyitottunk meg Nagycsütörtök napján, a kis katalógus-szórólap címdalára Várkonyi Károlynak a Soó Rezső professzor nevére készített egyik nagyon szép exlibrisét helyeztük el.

Amikor Soó Rezső akadémikus hosszas betegség után életének 77. évében 1980. február 10-én elhunyt, a század világviszonylatban is legnevesebb botanikusa távozott az élők sorából, de 80 000 lapot számláló, pontosan rendezett kisgrafika-gyűjteményét – még életében – nemes gesztussal az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta. Ezzel a Múzeum világviszonylatban is a megtisztelő harmadik leggazdagabb könyvjegy-gyűjtemény birtokosa lett. Csupán az Egyesült

Államok-beli Yale Egyetem könyvtárában lévő, Iréne Dwenn Pave hagyatékából származó 250 000 lapot számláló gyűjtemény, valamint a svájci Comóban élt Giovanni Mantero 100 000 alkotást tartalmazó gyűjteménye haladja meg a Soó Rezső-féle adomány gazdagságát.

Érdemes még azt is kihangsúlyozni, hogy a Soó-gyűjtemény anyagának egynegyed része rézmetszet és rézkarc, a 80 000-ból tehát 20 000 a legnemesebb grafikai technikával készült műalkotás. Ennek okán szinte felbecsülhetetlen a művészeti értéke. Galambos Ferenc költő és bibliográfus, a magyar ex libris-ügy legtekintélyesebb teoretikusának nyilatkozata szerint „Soó Rezső nemes lelkű adományával a Budapesti Iparművészeti Múzeumot tette – ex libris szempontból – Európa leggazdagabb múzeumává, és neve méltán foglalhat helyet a magyar művészeti múzeumügy nagy mecénásai, Széchenyi Ferenc, Ráth György, Hopp Ferenc, Majovszky Pál, Procopius Béla névsorában.”

Gábor Dénes”

TÁJÉKOZTATÓ A XXX. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUSRÓL.

Ausztria, Wels, 2004. július 14-17.

Az egységes tájékoztatás érdekében megismételjük a Kongresszus programtervezetét:

2004. július 13. kedd:

9 h-tól regisztrálás.

július 14. szerda:

9 h-tól regisztrálás.

9-17 h-ig fakultatív kirándulás Salzburgba.

19 h-kor ünnepélyes megnyitó.

július 15. csütörtök:

9 h Premstaller úr előadása az osztrák exlibris-egyesületről.

Szünet után Müller-Thalheim előadása A gyűjtés pszichológiája címmel. Az előadások angol és francia nyelvű tolmácsolással hangzanak el.

9-22 h-ig csere.

július 16. péntek:

9-22 h-ig csere.

9 h-kor FISAE delegációk ülése.

10.30-kor kerekasztal beszélgetés Quo vadis ex libris címmel. Vezeti: H. Decker.

14 h-kor Wels megtekintése

július 17. szombat:

9-17 h-ig kirándulás

9-15 h-ig csere

19-23 h-ig bankett.

A kirándulási lehetőségek:

1./ Wels - Schlierbach (kolostor, könyvtár, üvegfestő műhely) Pettenbach (Schriftmuseum) Stadl Paura (templom)

2./ Wels Laakirchen (papírkészítő múzeum) Stadl-Paura (templom) Lambach (kolostor, könyvtár).

3./ Wels Kremsmünster (kolostor, könyvtár) Pettenbach (Schriftmuseum)

14. INTERNATIONALE
EX LIBRIS KONGRESS
HELSINGÖR 1972 VIII. 21. - 27.

Moskál Tibor fametszete, x1

A felsorolt három kirándulási lehetőség közül csak egyet lehet kiválasztani. A kirándulás költsége a részvételi díjban benne van, külön pénzbe nem kerül. A kirándulások programjából látható, hogy közel azonos élményeket nyújtó, egésznapos autóbuzos útról van szó.

A 2004. július 14-ére meghirdetett fakultatív kirándulás Salzburgba külön költségbe kerül, melyet Welsben kell majd befizetni, de a jelentkezéskor már fel kell tüntetni az igényt.

A Kongresszusra a jelentkezést 2004. április 1. előtt kéri!

Nagy László Lázár fametszete, X2

A Kongresszus részvételi díja 2004. ápr. 1.-ig történő befizetés esetén: 150 euro. Kísérőknek 130 euro. 2004. ápr. 1. után ezek az összegek 170, illetve 150 euro.

A befizetések „FISAE” Konto 18102-035544 számú lára küldhetők, a Sparkasse Oberösterreich, BLZ 20320 bankhoz. Küldhető azonban közvetlenül O. Premstallerhez is. Aki a helyszínen fizeti, a 170, ill. kísérőknek 150 euroval kell számolnia.

Ha művész, vagy antikvárius eladási célból asztalt bérel, annak költsége 25 euro.

Szálláshelyek foglalhatók a Tourismusverband Wels-en keresztül, címe:

Kaiser Josef-Platz 22, A-4600 Wels.

Telefon: 0043-(0)7242-43 4 95.

Fax: 0043-(0)7242-47904.

e-mail: office @ tourism-wels.at

Internet elérhetőség: www.wels.at/tourismus

Különféle szálláshelyek vannak, 4-csillagos szállodától (kétágyas szobák árai: 70-88d), 3-csillagos szállodák (70-80d), és tovább egészen az ifjúsági szálláshelyekig (Jugendherbergéig) 10d-től felfelé.

Célszerű időben, még április előtt lefoglalni a szállást, hogy később senkit ne érjen meglepetés.

A Kongresszusra a jelentkezési lapnak a következőket kell tartalmaznia:

NÉV:

LAKCÍM:

KÍSÉRŐK NEVE (ha van kísérő)

A 3 KIRÁNDULÁS KÖZÜL MELYIKEN KÍVÁN RÉSZT VENNI:

A FAKULTATÍV AUGSBURGI KIRÁNDULÁSRA JELENTKEZIK-E (ára külön 60d)

Német, angol vagy francia nyelven kéri-e tájékoztatást.

A jelentkezési lapot legkésőbb 2004. ápr. 1-ig a következő címre kell küldeni:

FISAE, c/o Dr. Ottmar Premstaller

Parkweg 4

A-4222 St. Georgen a. d. Gusen, Ausztria.

A jelentkezés lebonyolítható faxon vagy e-mailen keresztül is:

fax: 0043-(0)7237-2208

e-mail: premstaller@everyday.com

Az utazás esetleges megszervezéséhez és a részt venni szándékozók számbavételéhez kérjük titkárunkat is értesíteni.

Palásthy Lajos

Csiby Mihály linómetszete, X3

BESZÁMOLÓ AZ INTÉZŐBIZOTTSÁGI ÜLÉSRŐL

Az alapító okirat elrendeli, hogy időközönként a tagság által megválasztott intézőbizottság üljön össze, és tárgyalja meg az egyesület életét érintő fontosabb kérdéseket. Erre került sor 2003 november 15-én. Az intézőbizottság teljes létszámban megjelent, dr. Kőnig Róbert elnökkel az élen, Katona Csaba, Kundermann Jenő (Ajka), dr. Lenkey István (Mohács), dr. Mayer József, Rácz Mária akadémiai díjazása miatt megbízólevéllel Sárszegi György (Szeged), valamint Palásthy Lajos titkár.

Az első napirendi pont a 2004. évi költségvetés volt. A kiadási tételek a Kisgrafika 2003/3 számában ismertetésre kerültek, így mindenki számára ismert volt, ugyanez vonatkozik a várható bevételek összegére is. Több pályázatot is beadtunk jövő évi támogatásokra. A lehetséges változatokat, és azok várható hatásait hosszasan mérlegelték a jelenlévők. A helyzet kétségtelenül kritikus, igen nehéz év elé nézünk. Végül is az intézőbizottság tagjai arra az álláspontra jutottak, hogy a 2004. évi tagdíj maradjon az eddigi 1200,- Ft, mert a nyugdíjasok az emelést nehezen tudnák elviselni, márpedig a tagság zöme nyugdíjas. De kérjük a tagságot, hogy ki ki lehetősége szerint adományokkal támogassa az egyesületet. A terembérlés költségeit a vidéki tagok nem vállalják, viszont a helyiség céljára régebben kapott, összesen 1,5 millió forint kamatai már csak részben fedezik a Fészek Klubnak fizetendő bérleti díjat. Kétséges, hogyan tudunk megegyezni a Klub vezetőségével, figyelembe véve, hogy már az idei várható költségnak is csak a fele van meg.

Megoldást jelenthet, hogy időnként a Képzőművészeti Egyetem helyiségeit igénybe vehetjük. Más esetekben pedig egy-egy művésztagunk műtermében jöhetünk össze. E megoldások hátránya, hogy aki az előző összejevetelen nem volt ott, az nem tudja, hogy

legközelebb hová menjen. Ebben az esetben ki kell dolgozni egy hírlánc kiépítését.

A Kisgrafika megjelenését a pénzügyi lehetőségeink szerint biztosítani kell. Az anyagiak biztosításához eddig két pályázatot nyújtottunk be (*időközben mindkettőt már el is utasították P.L.*). Ígéretünk van arra, hogy a költségek emelkedése dacára folyóiratunkat a nyomda az eddigi áron és az eddigi minőségben fogja elkészíteni.

Fentiekből következik, hogy anyagilag késélen táncolunk, bízunk azonban a tagság lelkesedésében és támogatásában, és elkerülhetjük az egyesületünk felszámolását.

Az elmondottak alapján kérjük, hogy a 2004. évi tagdíjat már az első negyedév folyamán befizetni szíveskedjenek, aki teheti, titkárunknál személyesen átvételi elismervény ellenében, mások pedig az OTP befizetési csekkjén. Ezekhez az a kérésünk, hogy lehetőleg OTP fiókban teljesítsék a befizetést (a csekket a fiók elfogadja) mert így kisebb a levonás, amit a bank felszámol.

A második napirendi pont a 2004. évi Nemzetközi Kongresszusra való felkészülés volt. A részvételre vonatkozólag összes tudnivaló a jelen számban, külön cikkben olvasható. Várhatóan többen kívánnak részt venni ezen az összejevetelen. Foglalkozni kell majd az utazás esetleges megszervezésével.

A Kongresszusra Pesti László anyagi támogatásával Kerékgyártó László tagtársunk tervezésében 6 lapos mappa megvalósításának gondolata merült fel. Ezt az intézőbizottság – megköszönve a lelkes és szép elgondolást – mégsem kívánja igénybe venni, mint a KBK hivatalos kiadványát. Természetesen mindenki megjelenhet a kongresszuson saját kiadványával is. Elképzelhető, hogy Vincze László papírmerítő műhelye is bekapcsolható egy kiadványba.

Palásthy Lajos

S Z E M L E

A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár újabb emléklapjai

A Jókai Mór Városi Könyvtár az elmúlt években nemcsak több rangos ex libris-kiállítást rendezett, hanem közreadott jónéhány helyi vonatkozású alkalmi grafikát, bélyeget is.

Ez év karácsonyára – dr. Hermann István könyvtárigazgató megrendelése nyomán – ismét két szép emléklap készült a könyvtár, helyesebben a könyvtár támogatói, barátai részére, akik azokat ajándékkul kapják.

Ürmös Péter színes rézkarca a pápai Várkastélyt (itt található többek között a városi könyvtár is), a háttérben Pápa régi városképét (egykorú metszet nyomán) ábrázolja. A díszítőmotívumok pápai épületdíszek nyomán készültek.

A másik lap készítője Zsuppán István (1945-), a helybéli Türr István Gimnázium rajztanára. Kisgrafikáit különböző technikai eljárásokkal készíti, ám jól ismertek olajfestményei, akvarelljei, plasztikai munkái is. A rézkarcon gróf Esterházy Károlyt (a rövidítés fent a címer alatt C.C.E. = Comes Carolus Esterházy) láthatjuk püspöki ornátusban, amint kezében tartja a pápai Nagytemplom makettjét. (A lap arra utal, hogy gróf Esterházy Károly, aki Pápán volt földbirtokos, káplán, majd váci, később egri püspök, folyamatosan támogatta a későbarokk copf stílusban készült templom építését.)

Ürmös Péter rézkarca, C3/2

A kisgrafikák nemcsak alkotói technikai felkészültségéről, kiegyensúlyozott kompozíciós megoldásokról tesznek bizonyosságot, hanem arról is, hogy a műfaj mennyire alkalmas arra, hogy az esztétikai élmény mellett ismereteket is nyújtson.

(A.A.)

Zsuppán István
rézkarca, C3

Az EXLIBRIS ABOENSIS 44. száma többszínű borítóval, 32 oldal terjedelemben jelent meg. A főként finn művészekkel foglalkozó lapban újdonság a magyar művészekről szóló két írás, a hazánkban is megfordult *Leila Lehtiranta* tollából. Az első cikk *Kósa Bálint*ot, a Romániában élő magyar művészt mutatja be, az alkotó arcképe és 7 további illusztráció kíséretében. Három fametszetének közlése mellett ismerteti a finn hölgy *Vecserka Zsolt*ot, a Marosvásárhelyen élő grafikusművészt, akinek kisgrafikáin – a szerző szerint – a magyar néphagyomány elemei szerepelnek.

Az EXLIBRIS UUTISET 93. számában az előző lappal kapcsolatban említett finn újságíró *dr. Soós Imre* gyűjteményének azokat a kisgrafikáit teszi szóvá, amelyek Van Gogh emlékére készültek. A *Fery Antal*, *Stettner Béla* és *Alma Petz* könyvjegyeinek képével kísért cikk ismerteti lapunk szerkesztőjének életpályáját, méltatja honfitársunk szakírói és TIT-előadói tevékenységét is.

König Róbert linómetszete, X3

Max Kistlinger nyolc színes fametszetének képével jelent meg a dán NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2003/3. száma, amelynek egyik cikkéből azt is megtudjuk, hogy a dán királyi udvar, a világon létező kevés monarchiák egyike, lelkes támogatója az ex libris ügyének. Joachim, Dánia hercege nemrég részt vett egy kisgrafikai kiállítás megnyitóján, a királyné

pedig megtervezte saját maga ex librisét. A dán exlibris-egyesület 60 éves jubileuma alkalmából a királyi család részére 5 könyvjegyet is készített.

A MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 2003/2 számában közel 20 exlibris-folyóirat tartalmát ismerteti, meglehetősen részletes-séggel. Lapunk 2003. évi első számában közölt cikkeink mindössze ennyi méltatást érdemeltek ki: „Hírek az egyesület életéből.”

A SELCEXPRESS 53. számában *M. Kalt* arról közöl érdekes beszámolót, hogyan sikerült egy püspököt saját ex librisének elkészíttetésére rábeszélnie. A cikk bemutatja az eredményt is, az ismeretlen művész által készített, címeres könyvjegyet, amelynek felirata: „Anton Hänggi, Basel püspökének könyveiből.”

A magyar gyűjtők is ismerik azt az évről-évre megjelenő naptárt, amelyet a japán egyesület a tagjai részére készített. A THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 125. számában megjelent cikkből tudtuk meg, hogy a színes ex librisekkel ékesített kiadvány először 1943-ban látott napvilágot. (Még javában folyt a második világháború!) A kiadás kezdeményezője *Shimo Taro* volt. A nyomdagépet 1923-ban Rudolf Koch tervezte és egy japán nyomdász közvetítésével Londonból került a szigetországra. – Egy másik cikk a mozdony-ábrázolásokat tartalmazó könyvjegyeket veszi számba, 7 illusztráció kíséretében. A folyóirat előfizetési díja egy évre: 4.000 jen, a külföldiek részére: 8.000 jen, és az összeg az említett kalendárium árát is tartalmazza.

A NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2003/4. számában *Klaus Rödel* cikke áttekinti a legismertebb exlibris-folyóiratokat, a kiemelkedő kiállítású kiadványokat. A Quo vadis, exlibris? címet viselő írás 23 illusztrációt is tartalmaz. Ezek között örömmel fedeztük fel az Iparművészeti Múzeum Sex libris kiállításához készült szép katalógus címlapjának képét.

Suchánek
Vladimír
kőrajza,
L

A belgiumi BOOKMERK 2003/3 számában kegyeletteljes szavakkal emlékezik meg *Luc vanden Briele* a nemrég elhunyt *Gérard Gaudaen*-ről. Írását a neves belga művész néhány kisgrafikája illusztrálja. Látható itt az elhunyt emlékére készült eddigi egyetlen alkotás, *Frank-Ivo Van Damme* fametszete.

H Í R E K

Dr. Kováts Ferenc Kossuth-díjas tüdőgyógyász, az orvostudományok doktora ebben az évben lenne 90 éves. Az évforduló alkalmából 2003. november 18-án emlékkiállítása nyílt a Magyar Kultúra Alapítvány Szentháromság téri épületében. A grafikusként is maradandó műveket alkotó orvos tárlatát *Kosáry Domokos* akadémikus nyitotta meg, ahol nagyméretű grafikáit és textil faliképeit láthatta a nagy számban megjelent közönség.

Kováts doktor az első között lépett be megalakulása után a KBK tagjai közé. Jelentős szakmai munkássága miatt tagságát egy időn át szüneteltette, 1997-ben történt elhunytá előtt azonban éveken át megjelent összejeveleinkben. Grafikus pályafutását mintegy 80 kisgrafika is fémjelzi. Ezeket lapunk 1996/1. számában ismertettük.

Kováts Ferenc fametszete, X3

Messzi tájról, az Itália déli végein lévő Palermóból érkezett hozzánk az a szép kiállítású füzet, amely *Vincenzo Piazza* olasz grafikusnak a városban megrendezett kisgrafikai kiállítását kísérte. Az 1959-ben született alkotó az urbinói Raffaello Akadémián tanult. Eddig 42 darab, rézkarc technikával készült ex libris került ki műterméből. Ebből tizenkettőt képben is bemutat a STANZÁK címet viselő kiadvány, amely egyesületünk könyvtárában megtekinthető.

Diszes kiállítású albumban, színhű illusztrációkkal kísérelve jelent meg 2003-ban „A zentai csata képei” című olajfestmény-sorozat. *Andruskó Károly* 25 nagyméretű képből álló sorozatával a több, mint 300 évvel ezelőtti, világra szóló csata jeleneteit örökölte meg, kiegészítve azokat a művészi képzelet játékaival, a mindennapi élet mozzanataival. A magyar és szerb nyelvű kiadványt a zentai Thurzó Lajos Könyvtári Központ adta ki, Zenta község önkormányzatának támogatásával. Egy példányát a KBK könyvtárában őrizzük.

A kisgrafika múltja, jelene és jövője címmel tartott előadást 2003. nov. 26-án a Művészetbarátok Egyesületében *Palásthy Lajos*, körünk titkára. A nagy érdeklődéssel kísért előadás felvázolta a kisgrafika fogalmi meghatározását, az alkalmi grafika ismérveit és az ex libris mibenlétét, annak fejlődését. Majd a szokásos technikai eljárások (magasnyomás, mélynyomás, stb.) ismertetése után a hazai ex libris gyűjtés története került terítékre, az idők folyamán alakult egyesületek bemutatása, természetesen a KBK életét is részletesen méltatva. Nevesebb gyűjtők és grafikusok is meg-

említésre kerültek. A technikai jelzetek ismertetése után a gyűjtők segédletei: a cserejegyzék és az alkotásjegyzék bemutatása. Az előadás végén a KBK néhány kiadványa, és a Kisgrafika újság is a jelenlevők kezébe kerülhetett.

Az ankarai 2003. évi ex libris pályázat eredményei.

Művész tagjainkat még 2002-ben a KBK Hírlevél 2002/3. révén értesítettük, hogy Törökországban nagyszabású ex libris pályázatot hirdettek meg. A Hacettepe Egyetem és az Ankara Ex Libris Society (*sajnos eddig nincs velük kapcsolatunk*) Ankara 2003 címmel megrendezte az első nemzetközi ex libris pályázatot. A nagyon alaposan és részletesen kiírt pályázati feltételeknek megfelelően 2003. április 30-ig kellett postára tenni a pályázati anyagot. Időközben megtörtént a beküldött pályaművek zsűrizése, melynek során több nagyobb pályadíj került kiadásra. A pályázatra 1171 művésztől 4247 alkotás érkezett be, 44 országból. A nemzetközi zsűri alapos válogatás után 557 művész 1122 munkája közül válogatta ki a legjobbaknak ítélteteket. Kiállítani 371 művész 747 grafikáját fogják, melyek közül 218 darabot egy színes illusztrált kiadványban is megjelentettek. A kiállítást Ankarában rendezik, de tervezik 2003 decemberében Isztambulban is kiállítani, valamint több török és külföldi városban.

A pályázat első díját, amelyet a Hacettepe Egyetem ajánlott fel, *Julian Dimitrov Jordanov* (Bulgária) nyerte (sz. 1965) C3+C5 technikájú, 126x97mm méretű, 2002-ben készült munkájával. A második díjat Marin Gruev (szintén bolgár, sz. 1963) nyerte C3+C5 technikájú, ex libris V. K. lapjával. További díjazottak: Vladimir Zuev orosz, Martin E. Baeyens belga, Ilknur Dedeoglu török, Wojciech Luczak lengyel, Sergey Hrapov ukrán, Lembit Lohmus észt, Mikhail Verkholantsev orosz, továbbá Evgenij Bortnikov szintén orosz grafikus. Elismerésben részesültek H. M. Ajan török, Yuri Borovitsky orosz, Jiri Brazda cseh, Y. Günes török, Katsunori Hamanishi japán, Rea Simlikova cseh, Mauricio Schwarzman Argentínából, Andrey Machanov és Juri Jakovenko orosz, Katarina Vavrova szlovák művészek.

A népes mezőnyben magyarok is indultak, nevezetesen Bálint Ferenc, Budai Tibor, Molnár István és Nagy László Lázár rézkarccal, Damo István számítógépes grafikával, Réti András és Havasi Tamás linometszettel. Vén Zoltán 3 darab rézmetszettel, a szlovéniai Salamon Árpád 15 db. rézkarccal nevezett be. A pályázatról kiadott katalógusban bemutatják Bálint Ferenc, Molnár István, Nagy László Lázár és Vén Zoltán 1-1 grafikáját.

A katalógus 22 euróért megvásárolható Törökországban.

Julian Dimitrov Jordanov rézkarca, C3, C5

A *Petz házaspár* neve nem ismeretlen a magyar gyűjtők körében. A grafikus Alma és férje, Willi Petz több alkalommal volt vendége országos kisgrafikai találkozóinknak. Így sokan megismerkedtek a rokonszenves házaspárral a pécsi, ceglédi vagy a budapesti ilyen összejöveteleken.

Alma Petz Európa-szerte ismert gyűjtő, aki mintegy 120 darab, saját nevére készült könyvjegyet cseréli. Lapjait többek között olyan neves magyar művészek is készítették, mint Fery Antal, Molnár István, Vertel József, Vén Zoltán. Saját maga is készít ex libriseket, ilyen lapjainak száma ugyancsak meghaladta a 120-at.

Férje nem foglalkozik kisgrafikával, de ő biztosítja a gyűjtéshez és alkotáshoz szükséges nyugodt körülményeket. Autójukon a közelmúltig számos körutazást tettek Európában, igen gyakran jártak hazánkban is, mint lelkes magyarbarátok. Az utazások során Alma Petz számos, művészi színvonalú fényképet készített. A műemlékek és egyéb látnivalók mellett főként a szép formájú fákat, ritka növényeket kapta lencsevégre. Ezekből 2004-re – immár másodízben – készített képes naptárt, mellyel barátait ajándékozza meg. Kettőjük közös alkotásának is tekinthetők ezek a szépséges kalendáriumok, amelyek elkészülte alkalmából a szerzőknek gratulálunk, további jó egészséget és eredményes munkálkodást kívánva.

Alma Petz
linómetszete,
X3

A Móra Ferenc Múzeum dísztermében 2003. november 21-én, pénteken délután fél ötkor könyvbemutatóra gyűltek össze a szegedi grafika- és könyvbarátok. *László Anna* grafikusművész ez alkalommal mutatta be a nagyközönségnek a korábban már két kötetben megjelentetett *Egy vers, egy rajz*-sorozat legújabb darabját, a Tóth Árpád verseihez készített illusztrációkötetét. Az ünnepélyes bemutató nyitányaként *dr. Vörös Gabriella*, a múzeum igazgatónője köszöntötte az egybegyűlteket. Az est műsorvezetését *dr. Apró Ferenc* helytörténész, a kötet lektora vállalta, beszélgetőtársai – a művész mellett – az előszó szerzője, *Tóth Zoltán* és az Officina Press nyomda vezetője, *Kinyik Erika* voltak. *László Anna* a beszélgetés során köszönetet mondott a kötet megjelenését nagyvonalúan támogató szponzoroknak, majd a nyomda vezetőjével a rendkívül magas szakmai színvonalú nyomdai előkészítés (Szilícium Grafika Bt.), nyomás (Tisza-Press Nyomda) és kötés (Officina Press Kft.) munkafolyamatairól beszélgettek. Az est megható, szép momentumaként Tatár Attiláné és Tegzes Miklós szegedi versmondók – magas művészi színvonalon – Tóth Árpád-verseket szavaltak. E helyről is illesse őket köszönet közreműködésükért.

A Délmagyarország c. szegedi újság 2003. december 4-i száma képes beszámolót közöl arról, hogy kiállítóháza falán felavatták Varga Mátyás dombormű portréját. "Az önkormányzat kiemelt feladata gondoskodni arról, hogy Szeged díszpolgárait ne csak életükben, hanem haláluk után is megbecsülés övezzék" – mondotta Botka László polgármester, amikor a Szegedi Hagyományörző és Városvédő Egyesület elnökeivel, Szilágyi Árpáddal együtt felavatta Varga Mátyás Bécsi körúti Színház történeti Kiállítóházának falán a tavaly elhunyt Kossuth-díjas díszlettervező emléktábláját. A művész bronz dombormű portréját a városvédő egyesület alapító tagja, *Barta András* szobrászművész önzetlenül, minden ellenszolgáltatás nélkül készítette el. Beszédet mondott még Székhelyi József, a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója és Vörös Gabriella múzeumigazgató a Móra Ferenc Múzeum vezetője. Közreműködött Galkó Bence színművész, Nyíri Ferenc harsona- és Takács Éva énekművész.

Az emléktábla leleplezése után az önkormányzat, a szegedi teátrum, a Pesti Magyar Színház, valamint a múzeum képviselői helyezték el a megemlékezés koszorúit a kiállítóház falán. (Szepeváriné)

K Ö N Y V E S P O L C

EGY VERS, EGY RAJZ

Tóth Árpád versei, László Anna rajzat.
Officina Press Kft. kiadása. Szeged, 2003.

A Szegeden élő és alkotó László Anna grafikusművész újabb kötete látott napvilágot a 2003. esztendő utolsó heteiben. Ezúttal *Tóth Árpád* 16 költeménye mellett a művésznő ugyanennyi rajzát tartalmazza a kötet, mely az 1998-ban indult sorozat immár harmadik állomása. A Szeged város kultúrájához ezernyi szállal kapcsolódó *Juhász Gyula* emlékét őrző kötet után 2000-ben *Radnóti Miklós* verseinek válogatása és az azokhoz készült rajzok kötete következett. E két előző kötetről lapunk 1998/2 és 2000/1 számában közöltünk ismertetést. Mindhárom kiadványhoz a művésznő fia, *Tóth Zoltán* írt ihletett előszót. A most ismertetett kötetben rámutatott arra, hogy "Tóth Árpád verseihez illusztrációkat készíteni talán könnyebb feladatnak látszik, mint az előző két szerzőhöz, Juhász Gyulához és

László Anna
rajza

Radnótihoz, hiszen Tóth Árpád költői munkásságával – annak sajátos, műfordításokon edzett formagazdagsága mellett – hihetetlenül gazdag képi világot teremtett. A versek költőisége keltette benyomást pedig természetesen tovább erősíti az illusztrációk vizuális hatása. Ez lenne egyébként László Anna kötetsorozatának kimondatlanul is a célja: az általa legjobban szeretett XX. századi magyar költők verseinek értelmezése a grafikák segítségével. Mert a hallási és látási benyomás kiegészíti egymást; hiszen mi más lehetne az illusztráció, mint a művész lelki szemei előtt megjelenő belső táj kivetítése. A képi megjelenítés tehát az értelmezés értelmezése, nem csupán képzőművészeti, de egyben hermeneutikai, "írásmagyarázó" alkotásmód is." – Ugyanakkor utalt arra is, hogy Tóth Árpád életműve "letisztult, örök tapasztalatok tárháza, mely a klasszikus antikvitás szépírói hagyományaiból, a keresztény egzisztencializmusból és a modernitásból egyaránt építkezik."

László Anna menekült a szó szoros értelmében vett illusztrátori feladattól, inkább kongeniális (magyar fordításban: hasonló gondolkodású) grafikai partnereként

kívánt megmutatkozni, a versek által kiváltott érzelmeinek papírra vetésével. Nőiesen finom, leheletszerű pasztellkréta rajzai a versek gondolataival való azonosulását példázzák, azok szellemiségének szerény, de hathatós tolmácsolásával. Mértéktartó színességük, "szélesvásznú" kompozíciójuk, a versek átélését segítik elő az olvasó számára.

A DÉL-MAGYARORSZÁG egy korábbi számában, a második kötet megjelenésekor közölt interjúban László Anna a költők "szegediségét" nevezte meg választása indokául. Ekkor beszélt "dédeltetett terveiről" is. A megvalósult három kötet után további elszántságot, erőt kívánunk a tervben szereplő még három kötet megalkotásához is.

A mintegy 40 oldalas kötet – az előzőekével azonos kivitelen – kemény táblával, bársonyos tapintású anyagba kötve került a közönség kezébe. Már a könyv kézbevétele is élményt jelent: nagyanyaink birsalma illatú szobáiban őrzött emlékkönyv hatását idézi emlékezetünkbe. Az egyedülálló kiadvány kulcsa és belső tartalma egyaránt elismerést érdemel.

Soós Imre

LENKEY ISTVÁN: IKONOGRAPHIA.

Szerkesztette, összeállította Imolay dr. phil. Lenkey István.

Szedés, tördelés, sokszorosítás: Ádám Miklós - Újvári Zsolt. Mohács/Szőlőhegy, 2003. február.

A KBK Egyesület vezetőségének tagja, dr. Lenkey István ezzel a kiadvánnyal állított maradandó emléket a 2002-ben elhunyt feleségének. Dr. Tardos Mária orvos közel harminc éven át volt tagja a kisgrafika-barátok táborának, ahol meleg embersége, rokonszenves egyénisége miatt sokan tisztelték, jó ízlését dicsőítő lapjait pedig szívesen sorolták be gyűjteményükbe.

A közel 60 oldalnyi, kemény fedeles füzet a doktornő érettségi tablő-portréjával kezdődik s a továbbiak a fiatal orvos szakmai munkájának, családi életének meghitt állomásait idézik az olvasó elé. A képek mellé a szerkesztő egy-egy találó, a témára utaló idézetet iktatott be Marcus Auréliustól, Lao-Ce-től, Márai Sándortól. A neves írónktól vett egyik mondat a fiatal orvos életfelfogására is utal, ezért idézzük: "Az életnek értéket csak a szolgálat adhat, amellyel az emberek felé fordulunk."

A füzet következő része az "Így látták" címet viseli. Ebben barátok, tisztelők rajzai, festményei, plasztikái sorakoznak, eredeti színükben reprodukálva, az alkotók által érzett megbecsülés maradandó jeleként. A befejező részt az "Így búcsúznak" cím vezeti be. Itt a Soltra Elemér által készített bronz plakett képét, továbbá Morvai Péter, Réti András, Szilágyi Imre és Ürmös Péter linómetszeteit találjuk. Ezek az "in memoriam" megemlékezéseken – valljuk meg – valamennyiünk együttérzését fejezik ki az alkotók a művészet eszközeivel.

Átolvasás után a füzetet azzal a meggyőződéssel tette le a sorok írója, hogy a kisgrafika irodalma e művel gazdagabb lett. Ilyen emelkedett hangvételű, szívhez szóló méltatás még nem készült egyetlen gyűjtőnk emlékére sem. Az ízléses kiállítású kiadvány létrehozóit minden elismerés megilleti.

Soós Imre

Morvai Péter linómetszete, X3

Fery Antal fametszete, X2

Ürmös Péter linómetszete, X3

EGYESÜLETI HÍREK

A budapesti kör a 2004. I. negyedévi összejöveteleit minden hónap első szerdáján az alábbi helyeken tartja:

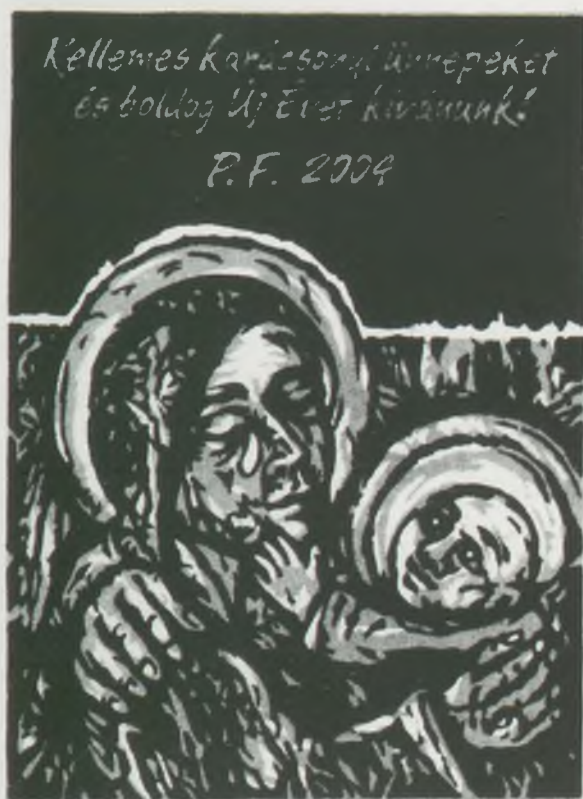
január 7.: kivételesen d.u. 5 órakor, a Kézműipari Szakközépiskolában, Budapest, IX. kerület Illatos út 2-4. sz. A könnyebb odatalálás végett találkozás a Boráros téren az 54-es autóbusz végállomásánál, d.u. 16.30-kor.

február 4.: Kerékgyártó László műtermében, Budapest, IX. kerület Ferenc körút 63. I.emelet 3/a (Dekor Stúdió)

március 3.: Képzőművészeti Egyetem, Budapest, VI. kerület Andrásy út 69-71.

A februári és március összejövetelek időpontja. 18 óra.

MAGYAR MŰVÉSZEK ALKALMI KISGRAFIKÁI

Vincze László linómetszete, X3

Kékesi László fametszete, X2

R É S U M É

Après son exposition de Szeged Zoltán Vén a présenté ses créations à Budapest, dans la Galerie Vigadó de Kispest, 19ème arrondissement du capitale, résidence de l'artiste depuis dix ans. Nous publions le discours inaugural de l'historien d'art Tibor Wehner, qui fait l'éloge de la carrière d'environ 35 années de l'artiste, en analysant aussi les plus importantes gravures y exposées.

Zoltán Király écrit sur l'exposition de Robert König, organisée sous le titre EQUUS ET MUNDUS, dans le Bastion des Pecheurs de Buda. A l'occasion du vernissage Mme Rita Kőbán, championne olympique a donné cours aux créations de technique mixte, riches du coloris, de l'artiste.

Sous le titre Paysage extérieur et intérieur Lajos Szakolczay écrit sur les gravures de Bertalan Bácskai et Péter Bereznai, exposées dans la ville de Békés.

Avant 100 années est né le célèbre botaniste, deux fois lauréat du Prix Kossuth Docteur Rezső Berei Soó. Dénes Gábor publie son article sur l'activité scientifique du grand savant, en mentionnant aussi son attachement pour la petite gravure. Le premier président de la KBK a légué sa collection d'ex libris de 80.000 pièces au Musée Hongrois des Arts Décoratifs.

Rubriques ultérieures: Revue de presse, Nouvelles, Bibliophilie

MAGYAR MŰVÉSZEK ALKALMI KISGRAFIKÁI

Fery Antal fametszete, X2

Kander Éva tusrajza, P7

Kopasz Márta linómetszete, X3

Vecserka Zsolt fametszete, X2

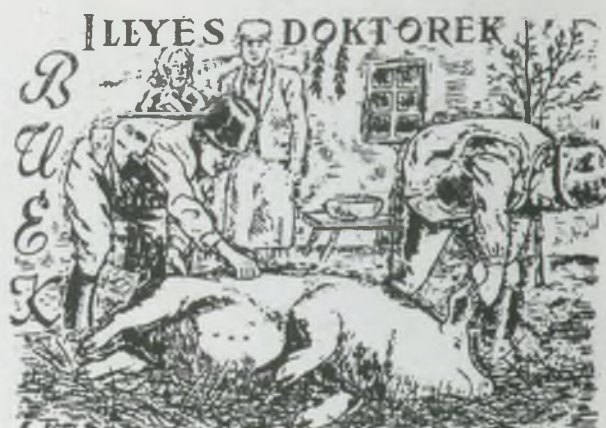
Menyhárt József fametszete, X2

Csibý Mihály linómetszete, X3

Moskál Tibor fametszete, X2

Tempinszky István rézmetszete, C2